

פרק מ

אריסים (הגנה)

פקודה הקובעת הוראות בדבר הגנה על אריסים ידועים

פרק מ
פקודות
מס' 37 לש' 1933
מס' 30 לש' 1934

[31 בלוגוסט, 1933]

1. פקודה זאת תקרא פקודת האריסים (הגנה). השם הקצר
2. בפקודה זאת יהיו למונחים הבאים הפירושים דלקמן מלבד אם ענין הכתוב יחייב פירוש אחר — פירוש

„מועצה“ פירושה מועצה שתוקם עפ"י הפקודה;

„מושל מחוז“ פירושו מושל המחוז שבו נמצא משק או שטח מחיה: ההגדרה של מושל מחוז שבפקודת הפירושים לא תחול על פירוש הפקודה הזאת; פרק סט.

„משק“ פירושו חלקה של אדמת מירי התפוסה ונעבדת בידי אריס, ומקום שאדמת איזה כפר או כל חלק הימנה נתונים בחזקת בעלות משותפת או בחזקת אריסות משותפת, הרי כולל המונח אותה אדמה או אותו חלק מאדמה התפוסים ונעבדים בידי אריס בתוך אזור הכפר:

בתנאי שאם הועבר אריס על ידי בעל קרקע מחלקת אדמה אחת או מחלקות אדמה אחדות לחלקת אדמה אחרת או לחלקות אדמה אחרות, הרי החלקה או החלקות שהאריס הועבר מהן והחלקה או החלקות שהאריס הועבר אליהן יהא דין כלן יחדיו כדין משק;

„בעל קרקע“ פירושו אותו אדם, חוץ מגובה דמי אריסות או סוכן אחר, שהאריס משלם לו או חייב לשלם לו דמי אריסות אם בדרך בלתי אמצעית או באמצעות סוכן, וכשאינ משלמים דמי אריסות פירושו אותו אדם שהאריס היה חייב לשלם לו דמי אריסות אילו

חלה חובת דמי אריסות, והמונח כולל את אלה שקדמו לו לאותו אדם בזכות ואת יורשי זכותו;

„אדמת מירי“ כוללת אדמת מירי של ווקף;

„דמי אריסות“ פירושה כל תשלום בכסף או בעין, והם כוללים כל חלק מיבול המשק;

„אריס חוקי“ פירושו כל אדם, משפחה או שבט המחזיקים ומעבדים משק שלא בתורת בעלי המשק; המונח כולל את אשתו או כל קרוב אחר של אדם המחזיק והמעבד משק ואשר יכלו לעבד משק זה בידיעת הבעלים, וכשהמחזיק ומעבד משק רכשו בדרך ירושה, הרי כולל המונח את אלה שקדמו בזכות למי שרכש את המשק כאמור: המונח כולל את יורשי האריס החוקי, הוא כולל את האיש שבעל הקרקע שכרו לעשות עבודה חקלאית ומקבל בשכר עבודתו חלק מיבול המשק שהוא מעבד: אין המונח כולל את מי שבעל הקרקע שכרו לעשות עבודה חקלאית והמקבל בשכר עבודתו כסף או חלק מהיבול אלא שאין הוא מעבד משק.

גמר האריסות במסירת מודעה, וכו'

3. (1) לא יהא בעליו של משק זכאי להביא לידי גמר את אריסותו של אריס חוקי שהחזיק ועבד את המשק לא פחות משנה אחת, ואפילו היתה באיזה חוזה הוראה האומרת את ההיפך, אלא אם כן מסר בעל הקרקע לאריס החוקי הודעה בכתב לעזוב את המשק לא פחות משנה אחת למן האחד באוקטובר שלאחר תאריך ההודעה:

במה דברים אמורים: אם אין בין בעל הקרקע ובין האריס החוקי הסכם המתנה על מסירת הודעה הקובעת זמן ארוך יותר מכפי הנקבע בזה.

(2) כל הודעה לעזוב את המשק שנמסרה עפ"י סעיף זה תהא בטלה ומחוסרת תוקף אם תוך שלשים יום למיום מסירת ההודעה לאריס החוקי לא מסר בעל הקרקע העתקה ממנה למושל אותו המחוז שבו נמצאת הקרקע ואם אין בהודעה הצהרה מאת הבעל שתכלית ההודעה היא להביא לידי גמר את האריסות כדי שאפשר יהיה להעביר את הקרקע כשהיא פנויה מחזקה, אם זוהי באמת תכליתה של ההודעה.

אריס המזניח משק
הזנחה גסה

4. (1) למרות כל האמור בסעיף 3, הרי אם מסר בעל הקרקע לאריס חוקי שהחזיק ועבד משק לא פחות משנה אחת הודעה בכתב להביא את האריסות לידי גמר על שום שהאריס הזניח את משקו הזנחה גסה ובזדון, יהא האריס צפוי לנישול כתום שלשה חדשים מתאריך ההודעה הזאת, מלבד אם תוך חמשה עשר יום מיום קבלת ההודעה פנה אל הפקיד המחוזי ואל בעל הקרקע בבקשה בכתב להביא לפני מועצה את השאלה אם אמנם הזניח ככה את משקו והמועצה החליטה שהוא לא הזניח את משקו כך: אם הוגשה בקשה כזאת חייבת המועצה למסור את החלטתה עליה תוך חמשה עשר יום מעת שנתכוננה.

(2) אם בשעת נישולו מהקרקע נשאר עליה יכול שזרעו האריס ולא אספו, ישלם בעל הקרקע לאריס פצויים בעד אותו יכול: פיצויים אלה יוערכו ע"י מועצה, ובהעריכה אותם תביא המועצה בחשבון את מצב היבול ואת מכסת הכסף והעבודה שהשקיע בו האריס.

סכסוכים ידועים ייושבו
על ידי מועצה

5. (1) אם פרץ סכסוך תחליט מועצה, לאחר שתמלך בדעת מפקח החקלאות המקומי, מהו הזמן הנאות לתשלום דמי האריסות המגיעים, מתוך התחשבות בכל המסבות.

(2) יכול כל צד מן הצדדים לסכסוך למסור הודעה על הסכסוך לפקיד המחוזי וחייב. הוא למסור העתקה מן ההודעה לצד שכנגד.

צו נישול ינתן רק
במקרים ידועים

6. (1) שום בית משפט או שופט או פקיד הוצאה לפועל לא יוציא פסק דין ולא יתן צו לנישול אריס חוקי שהחזיק ועבד משק לא פחות משנה אחת אלא בהתאם להוראות הבאות: —

(א) אם שלם האריס בהגיע מועד התשלום, או תוך זמן נאות כפי שתחליט מועצה, את כל דמי האריסות המגיעים ממנו על חשבון המשק, לא יוצא פסק דין או צו לנישול האריס,

1. אלא אם כן מסר בעל הקרקע הודעת עזיבה בהתאם להוראות סעיף 3,

2. ואלא אם כן הוברר לבית המשפט או לשופט או לפקיד ההוצאה לפועל

(א) שניתן לו לאריס שטח-מחיה המאושר מטעם הנציב העליון, או

- (ב) שהוכח לנציב העליון שיש לו לאריס קרקע אחרת די הצורך להפיק ממנה את מחיתו הרגילה בעבודה שהוא רגיל אצלה.
3. ואלא אם כן הובאו לפני מועצה השאלות אם זכאי האריס החוקי לפצויים בשל הפרעה ובשל השבחות שעשה במשק, ואלא אם כן, לכשהובאו השאלות האלה לפני מועצה, החליטה המועצה על השאלות האלה וסכום הפצויים שהעריכה המועצה הושלש בידי נוטריון צבורי.
4. ואלא אם כן, מקום שעיבד אריס את משק בעליו לא פחות מחמש שנים רצופות קודם לתאריך שבו נסתיים מועד הודעת העזיבה, העריכה מועצה, נוסף על סכום פצויים שנגבה עפ"י הפסקא הקודמת, עוד סכום השהו לדמי האריסות של המשק בעד שנה אחת בממוצע, והסכום הושלש בידי נוטריון צבורי.
5. ואלא אם כן, מקום שחובת תשלום פצויים חלה עפ"י הוראות סעיף 17, העריכה המועצה סכום פצויים זה והושלש בידי נוטריון צבורי ;
- (ב) אם לא שלם האריס את כל דמי האריסות המגיעים ממנו בעד המשק תוך זמן נאות כפי החלטת מועצה, לא יוצא פסק דין או צו לנישול האריס.
- (i) אלא אם כן הובאה לפני מועצה שאלה אם האריס החוקי רשאי לפצויים בעד השבחות שעשה במשק ואלא אם כן, לכשהובאה שאלה כזאת בפני מועצה והמועצה העריכה סכום פצויים בשל השבחות, הושלש הסכום בידי נוטריון צבורי.
- (ii) ואלא אם כן, מקום שחלה חובת תשלום פצויים עפ"י הוראות סעיף 17, העריכה המועצה סכום פצויים זה והושלש בידי נוטריון צבורי.
- (iii) ואלא אם כן מסר בעל הקרקע הודעת עזיבה בהתאם להוראות סעיף 3 :
- בתנאי ששום דבר האמור בזה לא יהא דינו כאילו בא לפגוע בהוראה בדבר נישול הכלולה בסעיף 4.

(2) בהתחשב עם הוראות סעיף 12, הרי אם ניתן פסק־דין או צו של נישול ישולם לאריס החוקי שניתן נגדו הפסק־דין או הצו כל סכום שהושלש בידי נוטריון צבורי בהתאם להוראות סעיף־קטן (1), בתנאי שנתברר לנוטריון הצבורי כי מלא האריס אחרי תנאי הפסק־דין או הצו, ואילו אם לא ניתן פסק דין או צו כזה יושב הסכום לידי המשליש.

(3) אם ניתן פסק דין או צו לנישול אריס, חובה לשלם דמי אריסות בעד התקופה שבין התאריך בו נגמר מועד הודעת העזיבה ובין תאריך הנישול, בשיעור שהיה נוהג קודם לגמר האריסות, כאילו נמשכה האריסות עד לתאריך הנישול.

7. מכירתו או העברתו של משק או שטח־מחיה או של כל מקרקעין שאותו משק או שטח־מחיה הוא חלק מהם, לרבות כל מכירה עפ"י חוק המשכנתאות העותומני מתאריך 1. ברביע תאני 1331, או עפ"י פקודת חוק המשכנתאות (תקון), או עפ"י כל חוק אחר הודן בהוצאה לפועל והנוהג באותה שעה, לא יפגעו בזכויות הנתונות בפקודה זאת —

תוצאת מכירה או העברה
פרק צה.

(א) לאריס חוקי שהחזיק ועיבד את המשק הנה לא פחות משנה אחת, או

(ב) לכל אדם אחר המחזיק בדין בשטח־המחיה הנ"ל.

8. (1) מועצה תהא מורכבת מפקיד מחוזי שישימש כנשיא וימונה מטעם מושל המחוז, ומשני חברים שאחד מהם יוצע ע"י הבעלים ואחד ע"י האריס ואשר יאשרו מטעם מושל המחוז.

הקמת מועצה, וכו'

(2) החלטות המועצה בכל ענין שיובא לפניה עפ"י פקודה זאת טעונות אישור מטעם מושל המחוז ומשאושרו על־ידו תהיינה החלטות גמר.

(3) אם תוך חדש ימים מעת שנתמנה נשיא המועצה לא מסר בעל הקרקע או האריס לאישורו של מושל המחוז את שם חבר המועצה אשר ייצג אותו, ימנה מושל המחוז אדם שייצג את הצד שלא הציע חבר כאמור, ואותו אדם שנתמנה כך יהא דינו כאילו נתמנה ע"י אותו צד.

9. (1) שטח מחיה יקבע ע"י מועצה: שטח זה ימצא במדת האפשר באותה הנפה ובקרבת המשק שממנו הודת האריס החוקי, ואדמת השטח צריכה

שטח מחיה

להיות אדמה מסוג אשר יאפשר לאריס החוקי להפיק ממנה את אמצעי המחיה אשר הסכין אליהם בעבודה שהוא רגיל בה:

בתנאי שיכול הנציב העליון להכריז פעם בפעם מהי המדה המינימלית של קרקע שתשמש שטח־מחיה באיזה מקום ומהי המדה המינימלית של כל סוג מסוגי הקרקע.

(2) המועצה תקבע את סכום דמי האריסות שהאריס החוקי יהא חייב לשלם בעד שטח־המחיה.

(3) יכול הבעל או האריס, תוך זמן לא פחות מחמש שנים מעת ההחלטה האחרונה של המועצה בדבר שטח־המחיה, לפנות אל המועצה בבקשה לשנות את שטח־המחיה או את דמי האריסות בעד אותו שטח.

(4) כל המחזיק כדין בשטח־מחיה לא יודח ממנו אלא עפ"י הצעת מועצה שתתאשר מטעם הנציב העליון.

(5) אם נראה שאריס שניתן לו שטח־מחיה מזניח את השטח הזנחה גסה וזדונית יוכל בעליו של אותו שטח לפנות לפקיד מחוזי בבקשה בכתב להביא לפני מועצה את השאלה אם האריס של שטח המחיה הזניח את שטחו הזנחה גסה וזדונית ואם נוכחה המועצה שאמנם הזניח האריס את השטח הזנחה גסה וזדונית יכולה היא להציע להדיח את האריס מהשטח.

(6) אם בעת הדחתו משטח המחיה נשאר עליו יכול שזרעו האריס ולא אספו, חייב בעל הקרקע לשלם לאריס פיצויים בעד אותו יכול: פיצויים אלה יוערכו ע"י מועצה ובהעריכה אותם תביא המועצה בחשבון את מצב היכול ואת מכסת הכסף והעבודה שהשקיע בו האריס.

(7) אריס של שטח מחיה לא ימכור ולא ימשכן את זכות אריסותו:

בתנאי שעפ"י הצעת מועצה שנתאשרה מטעם הנציב העליון מותר להרשותו למכור את זכות אריסותו לבעל הקרקע אם נוכחה המועצה —

(א) שמחזיק האריס או שהוא עתיד מיד להחזיק קרקע אחרת ששטחה אינו קטן משטח המחיה והנמצאת בקרבת מקום לשטח המחיה

ויש בה כדי להספיק לאריס, בעבורו ובעבור התלויים בו, רמת חיים לא קטנה מזו שנתן לו שטח המחיה שלו בעבודה שהוא רגיל בה, או

(ב) שקבל עבודת קבע אחרת שתאפשר לו להשיג אותה רמת-חיים כאמור לעיל:

במקרה זה תקבע המועצה את הסכום שיהא על הבעל לשלם לאריס בתורת דמי-מקנה.

(8) ליורשיו של אריס של שטח מחיה תהיינה לגבי שטח המחיה אותן הזכויות ואותן החובות אשר היו לאריס עצמו.

10. (1) היה אריס חוקי מחזיק במשק לא פחות משנה אחת והוא —

פצויים בשל הפרעה

(א) מפנה את משקו על יסוד הודעת עזיבה, או

(ב) מנושל מן המשק בתוקף פסק-דין או צו שניתנו עפ"י הוראת סעיף 6 (1) (א).

ישלם בעל הקרקע לאריס החוקי פצויים בשל הפרעה אשר יוערכו ע"י מועצה בהתאם להוראות סעיף זה.

(2) סכום הפיצויים צריך להתאים להפסד או להוצאות שיש ליחסם באפן ישר אל עזיבת הקרקע ואשר האריס לא יוכל להמנע מהם אגב מכירתם או העתקתם של מטלטלין:

ב) בתנאי שאין משלמים פיצויים בשל מכירת מטלטלים אלא אם כן נתן האריס החוקי לבעל הקרקע קודם למכירה אפשרות מספקת לערוך שומא של המטלטלין:

ובתנאי שאין משלמים פיצויים עפ"י סעיף זה —

(א) מקום שהגיש בעל הקרקע לאריס הצעה בכתב שלפיה הוא חוזר בו מהודעת העזיבה וסרב האריס לקבל את ההצעה או לא קבלה, בלא טעם מספיק, או

(ב) מקום שלא הוגשה תביעת פיצויים תוך שלשה חדשים למיום עזוב האריס החוקי את הקרקע.

11. (1) אריס חוקי של משק שעשה במשק השבחה מן ההשבחות פצויים בשל השבחות המנויות בתוספת הראשונה לפקודה זאת, יהא זכאי, בהתחשב עם הוראות הפקודה הזאת ובתום זמן האריסות — אם ע"י הודעת עזיבה ואם בדרך אחרת — לקבל מאת בעל הקרקע, בתורת פצויים לאותה השבחה, סכום שיתאים לערכה של ההשבחה לגבי אריס חדש:

בתנאי שבקביעת סכום הפיצויים תובא בחשבון כל הנאה שבעל הקרקע זיכה בה את האריס שעשה את ההשבחות, בין שהותנה הדבר מפורש באיזה חוזה אריסות ובין שלא הותנה.

(2) אין משלמים פצויים עפ"י סעיף זה בעד השבחה מן ההשבחות המנויות בחלק א' מן התוספת לפקודה זאת מלבד אם עובר לעשית ההשבחה נתן בעל הקרקע את הסכמתו בכתב לעשית ההשבחה, ויכול בעל הקרקע לתת את ההסכמה הזאת ללא כל תנאי או על אותם תנאי פצויים או תנאים אחרים כפי שיוסכם עליהם בין הבעל ובין האריס החוקי, ואם נעשה הסכם כזה הרי השאלה אם זכאי האריס החוקי לפצויים עפ"י סעיף זה יהא דינה כאילו הובאה לפני מועצה וכאילו המועצה החליטה עליה, וכל סכום פצויים שיש לשלמו עפ"י ההסכם יהא דינו כסכום פצויים שיש לשלמו עפ"י סעיף זה ושהוערך על ידי המועצה.

(3) אין משלמים פצויים בעד השבחה מן ההשבחות המנויות בחלק ב' מן התוספת הראשונה לפקודה זאת, אלא אם כן מסר האריס החוקי לבעל הקרקע הודעה בכתב לא פחות משני חדשים מראש על רצונו לעשות את ההשבחה ועל האופן שבו הוא אומר לעשותה:

— בתנאי

(א) שאם ההשבחה היא הפראת הקרקע בזבל שדות, די לו לאריס החוקי למסור הודעה לבעל הקרקע אחת בשנה;

(ב) ואם ההשבחה היא תקונים בבנינים הנחוצים לו לאריס החוקי לצרכי דירה או לצורך העבוד הראוי או ההנהלה הראויה של המשק, לא יעשה האריס החוקי את התקונים אלא אם לא עשאו הבעל תוך זמן מספיק למיום ההודעה הנ"ל:

מקום שנמסרה הודעה עפ"י סעיף-קטן זה יכולים בעל הקרקע והאריס החוקי לבוא ביניהם לכלל הסכם בדבר תנאי הפצויים או התנאים האחרים שלפיהם תעשה ההשבחה, ואם באו ביניהם לכלל הסכם כזה, הרי השאלה אם זכאי האריס החוקי לפצויים עפ"י סעיף זה יהא דינה כאילו הובאה לפני מועצה וכאילו זו החליטה עליה, וכל סכום פצויים שיש לשלמו עפ"י ההסכם יהא דינו כסכום פצויים שיש לשלמו עפ"י סעיף זה ושהוערך על ידי המועצה.

(4) סכום הפצויים שיש לשלם בעד השבחה שעשה אריס חוקי עפ"י הוראות סעיף זה יוערך על ידי מועצה:

בתנאי שלא תדון המועצה בשום תביעת פצויים אלא אם כן נמסרו פרטי התביעה ע"י בעל הקרקע לאריס החוקי או ע"י האריס החוקי לבעל הקרקע תוך שלשה חדשים מעת גמר האריסות ע"י הודעת-עזיבה או, כשלא נמסרה הודעת-עזיבה, תוך שלשה חדשים למיום עזוב האריס החוקי את הקרקע.

12. כלה מועד האריסות של משק ונשאר האריס החוקי חייב לבעל הקרקע דמי אריסות. ינוכו דמי האריסות מן הפצויים שחייב בעל הקרקע לשלם לאריס החוקי בשל הפרעה או בשל השבחות או בשל דבר אחר.

אפשר לנכות פיגורי דמי אריסות מחשבון הפצויים

13. אסור לבעל הקרקע להגדיל את דמי האריסות למשק אלא אם כן קבל תחלה את הסכמת פקיד המחוז, ואחר שפקיד המחוז ישמע את טענות בעל הקרקע וטענות האריס החוקי ולאחר שיגבה את העדויות ויחקור את החקירות שימצא לנכון, תהא לו לפקיד המחוז הסמכות להחליט באיזה סכום יש להגדיל את דמי האריסות, אם אמנם יוחלט להגדילם: דמי האריסות המוגדלים לא יקבלו תוקף לפני עבור שנה אחת למן היום הראשון באוקטובר שלאחרי החלטת פקיד המחוז.

אין להגדיל את דמי האריסות שלא בהסכמת פקיד המחוז

14. (1) כשבעל קרקע ראשון מקבל נגד בעליו של אריס חוקי (בסעיף זה יקרא „בעל קרקע אחרון“) פסק דין של חזקה או צו נישול בשל אי תשלום דמי אריסות או בשל כל סבה אחרת בקשר עם קרקע הכלולה במשק, תסתיימנה זכויותיו של הבעל האחרון, כאילו הוצא לפועל הפס"ד של חזקה או צו הנישול.

מה הדין כשאריס חוקי הוא אריס-משנה

(2) אין להוציא לפועל פסק דין או צו כנ"ל נגד אריס חוקי ואריסותו במשק לא תהא נפגעת אלא בזאת שהבעל הראשון יהיה לבעליו של האריס החוקי ויוכל לגבות את כל דמי האריסות המגיעים מאת האריס החוקי לבעל האחרון, כאילו היו דמי אריסות אלה מגיעים מלכתחילה

לבעל הקרקע הראשון, ולמן תאריך פסק הדין או הצו יהא בעל הקרקע הראשון זכאי לגבות את דמי האריסות מאת האריס החוקי.

(3) גבה בעל הקרקע הראשון מאת האריס החוקי דמי אריסות בעד תקופה שקדמה לימי היותו לבעליו של האריס החוקי, יהא חייב ליתן דין וחשבון על כך לבעל הקרקע האחרון.

סמכויות מיוחדות
למושלי מחוזות

15. למרות כל האמור בפקודה זאת יכול מושל מחוז, לכשיבוקש על כך מאת בעל הקרקע, להרשות לו לבעל הקרקע להחזיר לעצמו את המשק או חלק הימנו, אם נוכח מושל המחוז —

(א) שההחזרה הזאת דרושה לאיזו תכלית הוגנת ומספקת הקשורה - בטובת המשק או בטובת הקרקע הסמוכה, לרבות הכשרת המקום ע"י יבוש או השקאה או ע"י התישבות או קולוניזציה יותר צפופה או לשם מכירת הקרקע לצרכי בנין,

(ב) (i) שנשאר בידי האריס החוקי קרקע בשטח מספיק ומסוג כזה אשר יוכל להפיק ממנה את אמצעי מחיתו שהסכין אליהם בעבודות שהוא רגיל בהן, ואותה קרקע צריכה להמצא ככל האפשר בקרבת המשק אשר יורחק ממנו בשל ההעברה, או

(ii) שהתכלית שלשמה מבקשים את החזרת המשק כוללת דבר הספקת קרקע מוכשרה לאריס החוקי די הצורך למחיתו ולמחית בני ביתו, וגם אמצעי מחיה מספיקים בעבורם עד שהקרקע תוכשר.

אין מעבירים קרקע
אלא אם מלאו אחרי
הוראות הפקודה הזאת

16. (1) כשמגשים בקשה לרישום העברה של אדמת מירי ונמצא עליה אריס חוקי שקבל הודעה על גמר מועד האריסות בהתאם לפקודה הזאת, לא ירשום מנהל מחלקת הקרקעות את ההעברה בספרי האחוזה אלא אם כן נוכח לדעת שבעל הקרקע נתן ערובה למלוי כל ההתחייבויות כלפי האריס החוקי המותנים בפקודה הזאת, או אלא אם כן הסכים הקונה לקבל על עצמו את כל ההתחייבויות של הבעל הקודם וכי כל פצוי המגיע לאריס החוקי יזקף כחוב על הקרקע.

(2) כל פצוי שהוסכם עליו כי הוא מגיע לאריס חוקי אי יחמועצה מצאה כי הוא מגיע לאריס החוקי עפ"י הפקודה הזאת, יזקף כחוב על הקרקע עד שישולם כל הסכום הזה כלו.

(3) הוראות הסעיף הזה לא תחולנה על משק אם נתברר למנהל מחלקת הקרקעות שכל הפצויים המגיעים בשל הפרעה או בשל השבחות או המגיעים בשל כל סבה אחרת עפ"י הפקודה הזאת הוערכו ע"י מועצה והושלשו בידי נוטריון צבורי.

17. (1) רצה בעל הקרקע שהאריס שקבל הודעת עזיבה או אריס חוקי שקבל הודעת עזיבה בהתאם לסעיף 3, יכשיר את הקרקע לצרכי עבוד בשנה הבאה, ימסור לאריס הודעה על כך בכתב: העתקה מההודעה הזאת תשלח ע"י בעל הקרקע למושל המחוז: אם מלא האריס אחרי ההודעה ישלם לו בעל הקרקע פצויים בעד הכשרת הקרקע: אם אין האריס רוצה להכשיר את הקרקע יודיע זאת לבעל הקרקע תוך חודש ימים מעת קבלת ההודעה והזכות בידי בעל הקרקע להכשיר במשך שנת ההודעה לצרכי עבוד בשנה הבאה כל קרקע שבידי האריס ואשר אין עליה יבול.

על האריס היוצא להכשיר את הקרקע או לאפשר לבעל הקרקע להכשירה

(2) פרץ סכסוך בדבר סכום הפצויים שיש לשלם עפ"י הסעיף הזה, יוערכו הפצויים על ידי מועצה.

18. (1) שום בית משפט או שופט או פקיד הוצאה לפועל לא יוציא צו נישול נגד אדם שהיה נוהג כרגיל, בין הוא גופו ובין ע"י בא כוחו, בעונות מתאימות במשך זמן לא פחות מחמש שנים רצופות, מתוך תקופה של לא יותר משבע שנים שקדמה לתאריך בקשת הצו, לרעות או להשקות את בעירו, או לכרות עצים או לקטול קנים, או לעסוק על הקרקע במלאכה מועילה אחרת כיוצא באלו, בתקף זכות, מנהג, הרגל, או בתורת חסד, מלבד אם הניח בעל-הקרקע את דעת ביה"מ, השופט או פקיד ההוצאה לפועל שהוכח לו לנציב העליון כי המציאו לאותו אדם קרקע אחרת שוות-ערך לצרכי פרנסתו.

הגנה על מנהגים ידועים

(2) שום דבר האמור בסעיף זה לא יהא דינו כמקנה רשות לאדם להכנס לתחום כל קרקע שלא לצורך המלאכה שנהג לעסוק בה בעבר.

19. (1) כל סכסוך —

ענינים ידועים יוחלטו ע"י ועדה

(א) בשאלה איזהו האריס החוקי של משק, או

(ב) בשאלת הזמן שהחזיק אריס חוקי במשק ועבדו, או

(ג) בשאלה איזהו בעל המשק, או

(ד) בשאלה אם נהג אדם בלא הפסק לרעות או להשקות את בעירו, או לכרות עצים או לקלוט קנים, או לעסוק במלאכה מועילה אחרת כיוצא באלו, בתקף זכות, מנהג, הרגל או חסד, יובא לפני ועדה מיוחדת שתתמנה מטעם הנציב העליון.

(2) כל המוצא את עצמו מקופח ע"י החלטת ועדה כזאת, רשאי להגיש ערעור לפני הנציב העליון במועצתו, והחלטתו של הנציב העליון תהא החלטת גמר ואין לערער עליה בפני כל בית משפט.

(3) אם התברר במשא-ומתן משפטי בין צדדים ידועים בפני איזה בית משפט, שאיזו שאלה החשובה במשא והמתן תוחלטה כבר לגבי צדדים אלה, או לגבי אותם צדדים שתביעת צדדים אלה באה מכוחם, ע"י ועדה שנתמנתה עפ"י הוראות הסעיף הזה, יחשב הדבר כ"מעשה שנידון" (Res judicata) והחלטה זאת של הועדה תחייב את בית המשפט, ואם הוגש ערעור על כך, תהא החלטת הנציב העליון במועצתו מחייבת.

(4) לצורך הסעיף הזה יכול הנציב העליון למנות ועדה המורכבת משלשה אנשים לפחות, ואחד מהם יהא פקיד-משפט בריטי שימשש יו"ר לוועדה.

20. יכול הנציב העליון להתקין תקנות בדבר —

(א) הפרוצידורה של המועצה;

(ב) השכר שישולם לחברי המועצה;

(ג) הסדרים והפרוצידורה שינהגו על פיהם בכל חקירה בפני ועדה שנתמנתה לפי הוראות סעיף 19, לרבות גבית עדות וזכותו של כל אדם להשמיע את טענותיו בפני ועדה כזאת;

(ד) כל ענין אחר המצריך בזה התקנת תקנה.

21. שום דבר האמור בפקודה זאת לא יחול על אדם המחזיק והמעבד ייצא מן הכלל ביום מתן התוקף לפקודה זו משק שממשלת פלשתינה (א"י) היא בעליו.

22. (1) כל הודעת עזיבה שנמסרה לאריס לאחר שלשה ועשרים ביולי, הודעת עזיבה שניתנה לפני תחלת תקפה של פקודה זו ואשר לא היתה שרירה וחוקית אילו היתה פקודה זאת בת תוקף בתאריך מסירת ההודעה, תהא בטלה ומבוטלת.

(2) כל הודעת עזיבה שנמסרה לאריס לאחר שלשה ועשרים ביולי, 1933, ואשר היתה הודעה שרירה וחוקית אילו היתה פקודה זאת בת תוקף בתאריך מסירת ההודעה, יהא דינה כדין הודעה שניתנה ונמסרה עפ"י הוראות פקודה זו.

התוספת

(סעיף 11)

השבחות אריס שמשלמין בעדן פצויים.

חלק I

השבחות הטעונות הסכמת בעל הקרקע.

1. הקמת בנינים, שנוים, או הרחבתם.
2. עשייתם או תקונם של דרכים או נשרים.
3. הרחקת שרשי עץ, סלעים, אבנים ומכשולים אחרים כיוצא באלה לעבודת האדמה.
4. התקנתו או תקונו של עבודת השקאה, תעלות מים, ברכות, בארות, מקואות-מים, או מפעלים לשימוש בכוח-מים או להספקת מים למטרות הקלאיות או לצרכי בית.
5. בניהם וחרושם של גדרות קבע וקירות קבע.
6. נטיעת גנים, כרמים, משברי-רוחות ומשוכות.
7. הקמתם וקביעתם של מניעים ראשיים, מכוונות קטור, שמו או נו, טורבינות, מכוונות-דוחפות, טחנות-רוח וגלגלי-מים.
8. הקמתו וקביעתו של טחנות המונעות בכוח מניע או מכוונות לטחינתה, כתישתה וכו' של תוצרת הקלאית.

חלק II

השבחות המחייבות מסירת הודעה לבעל הקרקע.

1. יבוש.
2. סכרים לעצירת שטמונות.
3. טיוב הקרקע בזבל של משק הקלאי.
4. טיוב הקרקע בזבל מלאכותי קנוי או בזבל קנוי אחר.
5. תקונים בבנינים כשהבנינים דרושים לו לאריס כמעון, או לעבוד משקו, וזלת תקונים שהאריס עצמו חייב בעשייתם.